



Global Fire Monitoring Centre



Yale University  
School of Forestry and  
Environmental Studies and Global  
Institute of Sustainable Forestry

27 липня 2007 року, м. Київ, Україна

**Рішення**  
міжнародної конференції  
**„Зниження ризику виникнення надзвичайної ситуації внаслідок катастрофічних лісових пожеж у зонах забруднення ЧАЕС”**

Міжнародна конференція на тему «Зниження ризику виникнення надзвичайної ситуації внаслідок катастрофічних лісових пожеж у зонах забруднення ЧАЕС» відбулася у Національному аграрному університеті України, місто Київ, Україна, 26-27 липня 2007 року. Конференція була організована Факультетом лісівництва та екологічних досліджень Єльського університету (Глобальним інститутом сталого управління лісами), Національним аграрним університетом при фінансовій підтримці Родинного Фонду Чопівського і проведена під егідою Міжнародної Стратегії ООН із зменшення катастроф (UNISDR), Глобального Центру моніторингу пожеж (GFMC) та Уряду України при участі Ради Європи, ОБСЄ, Міжнародного Союзу охорони природи (IUCN), Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Державного комітету лісового господарства України. У конференції прийняли участь більше ніж 80 учасників з Бельгії, Білорусі, Іспанії, Німеччини, Росії, США, України, Швейцарії, Франції які представляли урядові, освітні організації, ООН та інші зацікавлені міжнародні організації.

Учасникам конференції у доповідях та дискусіях була представлена всебічна картина поточної пожежної ситуації в лісах забруднених радіонуклідами внаслідок аварії на ЧАЕС. Найбільшу стурбованість викликали спроможність оцінювати ризики пожеж, потенціал проведення профілактичних протипожежних лісогосподарських заходів для зменшення небезпечного накопичення лісових горючих матеріалів, ефективність системи виявлення пожеж та кількість технічних та людських ресурсів для охорони лісів від пожеж. Були обговорені екологічні, економічні та соціальні наслідки можливих катастрофічних радіаційних пожеж. Були визначені критичні складові проблеми та представлені різні сценарії та прогнози.

Був представлений стратегічний план зниження ризиків катастрофічних радіаційних пожеж із попередньою оцінкою вартості реалізації цього плану під назвою „Проект плану впровадження та бюджет заходів щодо зниження ризику для Києва та інших територій від лісових пожеж у забруднених радіонуклідами лісах та переносу радіоактивності із димом”. План був критично розглянутий та відкоригований.

Визнаючи значні існуючі регіональні та міжнародні ризики виникнення катастрофічних пожеж у забруднених радіонуклідами лісах та потенційні негативні наслідки для довкілля та населення, учасники конференції вважають за необхідне **констатувати наступне:**

1. Надзвичайна природна пожежна небезпека сформувалася на площі у 260 тис га лісових та колишніх сільськогосподарських земель зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення навколо Чорнобильської АЕС. Вказані лісові та нелісові землі сильно забруднені довгоживучими радіонуклідами плутонію-238, 239-240, цезію-137, стронцію-90. Найбільшу небезпеку становлять масиви всохлих соснових насаджень, загальна площа яких у зоні відчуження за різними оцінками коливається від 3 до 5 тис. га. Лісові пожежі антропогенного походження є розповсюдженим явищем на цих землях не зважаючи



на закритий режим доступу у зону відчуження. Під час можливої довготривалої посухи та екстремальної швидкості вітру існує високий ризик виникнення катастрофічної лісової верхової пожежі з надзвичайною інтенсивністю горіння, яка призведе до підйому радіонуклідів з димом в атмосферу та неконтрольованій їх міграції у напрямку вітру.

2. Матеріально-технічне та людське забезпечення профілактичних заходів по зниженню ризику катастрофічних пожеж та гасінню пожеж, що наявне на даний момент у зоні відчуження недостатнє. Недостатній догляд за дорогами протипожежного призначення, протипожежними водоймами та відсутність систем раннього попередження та виявлення пожеж не дозволяють організувати швидке реагування та оперативно доставити сили та засоби боротьби з пожежами на місце загоряння. Відповідно, пожежа вірогідно не буде локалізована на ранній стадії, до того моменту коли вона стане катастрофічною та некерованою.

3. Небезпека катастрофічної радіоактивної лісової пожежі може бути суттєво знижена шляхом впровадження профілактичного менеджменту та системи оперативного гасіння. Проте, це вимагає стабільного фінансування у набагато більших обсягах ніж ті кошти, які є наявними для охорони лісів від пожеж у даний час.

4. Згідно результатів останніх наукових досліджень та моделювання підйому і перерозподілу радіонуклідів під час лісових пожеж, існує висока вірогідність того, що значні потоки радіонуклідів разом із димом лісових пожеж будуть перенесені вітром на сотні та тисячі кілометрів, негативно вплинуть на населення і призведуть до вторинного забруднення земель. В результаті підвищується загроза надходження радіонуклідів інгаляційним шляхом не тільки для пожежних та персоналу зони відчуження, але й для населення відносно віддалених регіонів і навіть інших країн. На даний час відсутній ефективний план реагування та управління ризиками на регіональному та національному рівні у випадку такої пожежі.

5. Катастрофічна пожежа у лісах зони відчуження, або навіть інформація про можливість такої руйнівної пожежі, негативно вплинуть на інвестиційний клімат та міжнародний імідж Києва, Київського регіону, а також тих територій куди може потенційно мігрувати радіоактивний дим. Вартість інвестицій, які можуть бути потенційно втрачені вірогідно буде значно вища ніж кошти необхідні для радикального зниження ризику пожеж шляхом відповідного інвестування у профілактичні протипожежні заходи та удосконалення інфраструктури гасіння пожеж.

Визнаючи ризики та актуальність питань, які констатовані вище, учасники конференції погодились у необхідності визначення невідкладних, скоординованих та спільних дій для вирішення найбільш критичних проблем пов'язаних з проблемою радіаційних лісових пожеж. Зокрема, учасники конференції **рекомендують наступне:**

1. Повинно бути знайдено спільне та безперервне фінансування як в Україні, так і з міжнародних джерел для початку міжнародного проекту „Зниження ризику виникнення надзвичайних ситуацій внаслідок катастрофічних лісових пожеж у зонах забруднення ЧАЕС”, який буде включати всі необхідні компоненти для вирішення проблеми.

2. Необхідно деталізувати задачі проекту, пріоритетні/критичні напрямки та розробити можливі сценарії його реалізації. Організувати офіси Проекту, які будуть функціонувати на Факультеті лісівництва та екологічних досліджень Єльського університету та у Навчально-науковому інституті лісового та садово-паркового господарства НАУ;

3. Організувати координаційну раду Проекту з участю зацікавлених сторін, визначити лідера проекту, створити підкомітети за тематичними напрямками;

4. Рекомендувати Національний аграрний університет як Координатора проекту в Україні з метою організації всеукраїнського діалогу та пошуку спільних підходів всіма партнерами Проекту (міжнародними, представниками Уряду, відомствами, науковими установами та іншими зацікавленими сторонами) до проблеми зниження ризиків пожеж;
5. Залучити до процесу підготовки та реалізації Проекту сусідні країни, в першу чергу Росію та Білорусь, та інші міжнародні організації та зацікавлені сторони;
6. Через засоби масової інформації та шляхом організації семінарів регулярно надавати суспільству та зацікавленим сторонам точну та прозору інформацію щодо поточного ризику радіоактивних лісових пожеж, прогресу у впровадженні заходів щодо зниження ризику пожеж, результатах, що отримані, а також статусу проекту;

#### **МІЖНАРОДНИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ, ОРГАНАМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ, ОРГАНАМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

1. Для запобігання негативному трансграничному впливу радіоактивних емісій від лісових пожеж необхідно розвивати міжнародне співробітництво шляхом підписання двох - або багатосторонніх угод у нарощуванні потенціалу щодо профілактичних попереджувальних заходів з охорони лісів від пожеж, заходів щодо зменшення запасів лісових горючих матеріалів, а також готовності до раннього реагування та оперативного гасіння пожеж;
2. Єльському університету та Національному аграрному університету, як координаторам проекту, активно співпрацювати з міжнародними організаціями, в першу чергу, з такими організаціями як „Безпека та навколишнє середовище” (ENVSEC), Екологічною програмою ООН, ОБСЄ, Програмою розвитку ООН (UNEP / UNDP), НАТО, стратегією ООН із зменшення катастроф, Глобальною мережею природних пожеж, Консультативною Радою з питань природних пожеж (UNISDR / Global Wildland Fire Network / Wildland Fire Advisory Group), Радою Європи (CoE/EUR-OPA) та Міжнародним союзом охорони природи (IUCN);
3. Україні ініціювати підготовку Меморандуму про взаєморозуміння з Радою Європи у даному питанні з метою привертання більшої уваги та погодження на рівні Уряду;
4. Україні проаналізувати можливості звернення до ФАО для реалізації середнього проекту технічної допомоги по темі, елементи якого можуть бути відносно швидко впроваджені;
5. Представити дану проблему на конференції під егідою Ради Європи „Уроки Чорнобилю - як зробити енергетичне забезпечення Європи безпечнішим. Роль місцевого самоврядування та уряду у готовності до надзвичайних ситуацій та управлінні” (вересень 2008 року);
6. Впровадити на всій території зони відчуження та зони безумовного відселення найсучаснішу автоматизовану систему раннього виявлення пожеж з використанням детекторів диму та камер візуального спостереження. Удосконалити систему комунікації та зв'язку. Розглянути доцільність встановлення у НАУ супутникової станції прийому для моніторингу пожеж;
7. Провести спільні регіональні навчання з гасіння лісових пожеж з участю пожежних команд, працівників лісових пожежних станцій, іншого персоналу відповідального за охорону лісів у зоні відчуження, з участю України, Білорусі та Росії у співпраці з координаторами проекту та Глобальним Центром моніторингу пожеж (GFMC);
8. Стандартизувати термінологію, протоколи та команди реагування, локалізації та гасіння радіаційних лісових пожеж. Розглянути можливість впровадження в Україні під егідою ООН міжнародної системи реагування на надзвичайні ситуації “Incident command system” (ICS), згідно рішень 4-ої всесвітньої конференції з охорони лісів у Севільї, Іспанія, 2007 року;

9. Включати представників громадянського суспільства, впливових представників місцевого самоврядування у профілактику та попередження надзвичайних ситуацій, готовність та мінімізацію наслідків.

**ГЛОБАЛЬНОМУ ІНСТИТУТУ СТАЛОГО УПРАВЛІННЯ ЛІСАМИ ЄЛЬСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ, ІНСТИТУТУ ЛІСОВОГО ТА САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА НАУ, ІНСТИТУТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ РАДІОЛОГІЇ НАУ, ВСЕУКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОМУ ІНСТИТУТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО ТА ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ МНС УКРАЇНИ, ІНШИМ НАУКОВО-ДОСЛІДНИМ УСТАНОВАМ**

1. Провести наукову оцінку всіх потенційних ризиків катастрофічної радіаційної пожежі і, в подальшому, використовувати її як основу у розробці стратегії охорони лісів від пожеж;
2. Розробити систему підтримки прийняті рішень / експертну систему на основі ГІС для отримання кількісної характеристики території, на якій буде впроваджуватись Проект і інтегрування оперативних даних існуючої системи моніторингу радіаційної обстановки у повітрі зони відчуження та іншої інформації (радіоекологічної, метеорологічної, лісівничо-таксаційної та лісопірологічної);
3. Оцінити та класифікувати пожежну небезпеку лісових та нелісових земель, розробити моделі поведінки пожеж, прогнози підйому та міграції радіоактивності в залежності від типу горючих матеріалів, забруднення та метеорологічних умов;
4. Раді Європи та Єльському університету за сприяння Глобального Центру моніторингу пожеж організувати обміни між Україною, США та Європейським Союзом персоналу протипожежної охорони для навчання інноваційним, економічно ефективним методам лісового господарства, зниження ризику пожеж, охорони лісів від пожеж і планування;

**ДЕРЖАВНОМУ ДЕПАРТАМЕНТУ - АДМІНІСТРАЦІЇ ЗОНИ ВІДЧУЖЕННЯ ТА БЕЗУМОВНОГО ВІДСЕЛЕННЯ МНС УКРАЇНИ, ПІДПРИЄМСТВУ „ЧОРНОБИЛЬСЬКА ПУЩА”**

1. Розглянути, удосконалити, уточнити та інтегрувати до Проекту представлений на конференції проект „Плану впровадження та бюджету для зменшення ризику для Києва та інших територій від радіоактивних лісових пожеж у зоні Чорнобильською катастрофи 1986 року”. Впровадження Проекту буде включати превентивні та профілактичні заходи по охороні лісів від пожеж, зокрема:
  - a. Розробку та впровадження плану / стратегії проведення лісогосподарських заходів, охорони природи та охорони лісів від пожеж;
  - b. Завершення лісовпорядкування та проведення інвентаризації запасів лісових горючих матеріалів на територіях з високою пожежною небезпекою та створення цифрових карт;
  - c. Удосконалення та розбудова інфраструктури протипожежної охорони лісів та безпеки, в тому числі оптимізація розміщення стратегічних елементів протипожежної охорони лісів з урахуванням ризиків пожеж, заміну застарілого протипожежного обладнання ще з 70 років, зокрема засобів гасіння пожеж та індивідуального захисту, водяних pomp, ранцевих вогнегасників, радіозв'язку, парку машин тощо;
  - d. Розробку та проведення лісівничих заходів (рубok догляду із застосуванням сучасних механізованих технологій (харвестерів, форвардерів з герметичними кабінами для операторів та фільтрацією радіоактивного пилу). Машини повинні пройти тестування для забезпечення дотримання норм радіаційної безпеки;
  - e. Організацію лісопожежного моніторингу;

2. Розробити стратегію та заходи щодо управління впливом диму від радіаційних пожеж на здоров'я людей та безпеку у зоні відчуження та за її межами;
3. Зважати на можливість використання „Добровільного керівництва з охорони лісів від пожеж” розробленого ФАО та Стратегією ООН із зменшення катастроф (UN / FAO / UNISDR)

Учасники конференції дякують спонсорам, організаторам та приймаючій стороні за надану можливість зібратися представникам міжнародної спільноти, які стурбовані проблемою радіаційних лісових пожеж. Учасники конференції вітають пропозицію організаторів та спонсорів щодо проведення другої конференції у 2008 році для моніторингу прогресу впровадження цього документу та продовження обговорення проблеми та розробки подальшої стратегії мінімізації ризиків катастрофічних радіаційних лісових пожеж.

Співголова оргкомітету конференції,  
Ректор НАУ, академік НАН України та УААН

Д. Мельничук

Співголова оргкомітету конференції,  
Директор Глобального інституту сталого управління лісами,  
Факультет лісівництва та екологічних досліджень  
Єльського університету, професор

Ч. Олівер

Секретар,  
доцент кафедри лісівництва  
та мисливствознавства НАУ

С. Зібцев